

PIEKSÄMÄKI

Elämäsi asemapaikka

HYVINVOINTISUUNNITELMA 2026-2029

HYVINVOINTISUUNNITELMA 2026–2029

**”Hyvän elämän mahdollistaminen
– läpi elämänkaaren”**

Hyvinvointisuunnitelman sisältö

- 1 Johdanto
- 2 Väestö
- 3 HYTE-rakenne
- 4 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet
- 5 Indikaattorit
- 6 Kohderyhmäkohtaiset tavoitteet, toimenpiteet, mittarit ja vastuutahot
- 7 HYTE-työtä ohjaavat suunnitelmat

- Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (HYTE) perustuu lainsäädäntöön, erityisesti kuntalakiin (410/2015) ja lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021). HYTE-työ on keskeinen osa kunnan elinvoiman, taloudellisen kestävyys ja asukkaiden arjen hyvinvoinnin vahvistamista, ja se tulee huomioida kuntastrategiassa läpileikkaavasti. Lainsäädäntö velvoittaa kuntaa edistämään hyvinvointia ja terveyttä omassa toiminnassaan, asettamaan tavoitteita ja toteuttamaan niitä suunnitelmallisesti. Työ perustuu asukkaiden elinolojen, hyvinvoinnin ja terveyden seurantaan sekä päätösten vaikutusten ennakkoarvointiin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on laaja-alaista yhteistyötä, jota toteutetaan yhdessä hyvinvointialueen, järjestöjen, yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on vahvistaa kuntalaisten hyvinvointia, osallisuutta ja arjen sujuvuutta.
- Pieksämäen kaupungin hyvinvointityö on systemaattista, johdettua, poikkihallinnollista ja vaikuttavuuteen perustuvaa. Painopiste on ennaltaehkäisyssä, hyvinvointierojen kaventamisessa sekä riskitekiöihin varhaisessa puuttumisessa. Tavoitteellinen työ, selkeät vastuut, mitattavat tavoitteet sekä säännöllinen seuranta ja raportointi vahvistavat toiminnan laatua ja vaikuttavuutta.
- Pieksämäen kaupungin hyvinvointisuunnitelma kokoaa yhteen koko väestön hyvinvoinnin edistämisen, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman sekä turvallisuutta edistäviä asioita. Suunnitelmassa määritellään keskeiset tavoitteet, konkreettiset toimenpiteet ja mittarit vuosille 2026–2029. Toteutus perustuu tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointialueen, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa sekä yhteisesti sovittuihin tavoitteisiin ja seurantaan.
- Suunnitelmassa huomioidaan Pieksämäen väestörakenne ja hyvinvoinnin kannalta keskeiset ilmiöt, kuten ikääntyvä väestö, pienituloisuuden ja yksinhuoltajaperheiden korostuminen. Toimenpiteissä painotetaan yhdenvertaisia, saavutettavia ja oikea-aikaisia palveluja sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistamista.
- Pieksämäki sitoutuu vaikuttavaan HYTE-työhön, jossa päätöksenteko perustuu tietoon, toiminta on tavoitteellista ja tuloksia seurataan systemaattisesti. Näin vahvistetaan kuntalaisten hyvinvointia, ehkäistään raskaampien palvelujen tarvetta ja parannetaan kunnan menestymistä HYTE-kertoimessa.

Pieksämäen hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä ennaltaehkäisevästi, vahvistaa osallisuutta ja rakentaa toimivaa arkea eri elämänvaiheessa oleville. Hyvinvointi on yhteydessä koulutukseen, työllisyys, liikunta-, kulttuuri- ja ruokapalveluihin, kaavoitukseen, ympäristöön, vesihuoltoon, liikennejärjestelyihin, viher- ja virkistysalueisiin sekä moniin muihin kaupungin hoitamiin tehtäviin.

Hyvinvointi nähdään kokonaisvaltaisena ilmiönä, joka syntyy arjen sujuvuudesta, yhteisöllisyydestä, osallisuudesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa omaan elämään ja elinympäristöön. Hyvinvoinnin edistäminen on yhteinen asia ja toteutuakseen se vaatii eri toimijoiden kuten kaupungin eri toimialueiden, hyvinvointialueen, järjestöjen, seurakunnan, yritysten ja kuntalaisten yhteistyötä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä koordinoi 100 % työajalla hyvinvointikoordinaattori. Tämän lisäksi Pieksämäelle on perustettu monialainen poikkihallinnollinen HYTE-työryhmä, joka suunnittelee seuraa ja edistää HYTE-työtä kaupungissa eri toimialoilla. Kaupunginhallitus- ja valtuusto hyväksyy hyvinvointisuunnitelman vuosille 2026–2029. Hyvinvointisuunnitelman toteutumista seurataan aktiivisesti HYTE-työryhmässä ja siitä raportoidaan vuosittain kaupungin hallitukselle, sekä valtuustolle.

HYTE-työn toimintaperiaatteet

- **Osallisuus:** kuntalaiset osallistuvat aktiivisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin
- **Ennaltaehkäisy:** Varhainen tuki, arjen vahvistaminen. Panostetaan ennaltaehkäisevään toimintaan.
- **Yhteistyö:** hyvinvointia ja terveyden edistämistä rakennetaan yhdessä yli hallinto-, organisaatio- ja toimialarajojen. Kunta, hyvinvointialue, järjestöt ja asukkaat yhdessä.
- **Saavutettavuus:** toiminnot ovat matalan kynnyksen palveluja ja helposti saavutettavia. Palveluiden ja toimintoja toteuttaessa huomioidaan tasaisesti eri kohderyhmät ja huomioidaan myös haja-asutusalueella asuvat. Palvelut on toteutettu oikea-aikaisesti.
- **Yhdenvertaisuus:** jokaisella on tasa-arvoinen oikeus hyvinvointia ja terveyttä edistäviin palveluihin elämäntilanteesta riippumatta

Väestönkehitys

Väestönkehitys

VERTAILUSSA: Varkaus, Iisalmi ja Heinola

Väestö
ennakkotieto
17 096
-0,6 %

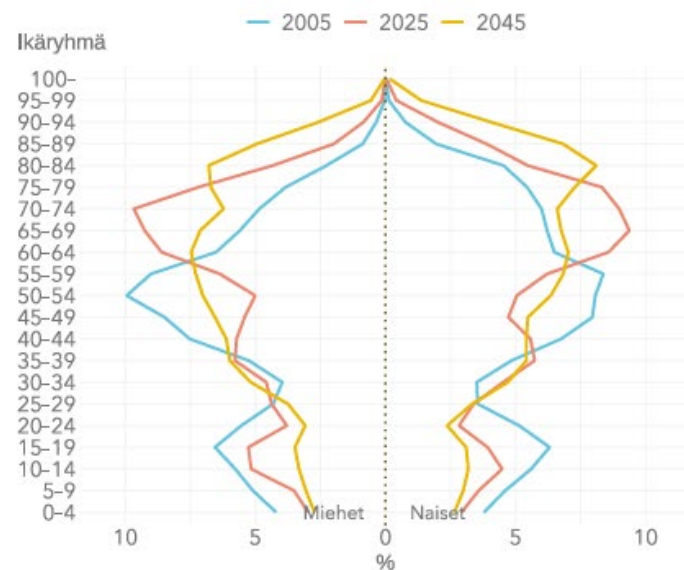
Syntyneet
ennakkotieto
20
+2

Luonnollinen
väestönlisäys
ennakkotieto
-45
-1

3/2026 (muutos vuoden takaiseen) 1-3/2026 (muutos vuoden takaiseen) 1-3/2026 (muutos vuoden takaiseen)

Maaliskuussa 2026 väkiluvun ennakkotieto oli 17 096 henkilöä (vuoden alusta -28). Naisia oli tammikuussa 2026 1 042 jokaista tuhatta miestä kohden. Luonnollinen väestönlisäys oli vuoden alusta -45 (syntyneitä 20 ja kuolleita 65). Vuonna 2025 vieraskielisiä oli 8 % väestöstä, ja Etelä-Savon luku oli 6,4 %. Vuonna 2024 taajama-aste oli 75,6 %, kun Etelä-Savossa luku oli 72,8 %.

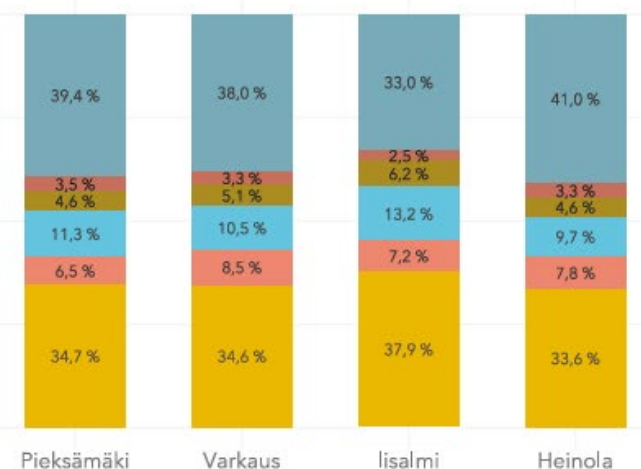
Ikärakenne 2005 - 2045

Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne ja -ennuste.
Päivitetty: 1.4.2026.

Toimirakenne 1/2026

Työlliset Työttömät 0-14-vuotiaat
Opiskelijat, koululaiset Muut Eläkeläiset

Lähde: Tilastokeskus, väestön pääasiallinen toiminta kuukausittain.
Päivitetty: 28.4.2026.

HYTE-rakenne

Suhde kaupungin strategiaan

- Kaupungin strategia linjaa kaupungin pitkän aikavälin tavoitteet ja arvot. Hyvinvointisuunnitelma toimii strategian toimeenpano-ohjelmana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta.

Hyvinvointisuunnitelmassa

- strategiset linjaukset muutetaan konkreettiseksi toimenpiteiksi
- määritellään vastuut toimialoittain
- asetetaan mitattavat tavoitteet
- kuvataan seuranta ja arviointi

Kaupungin strategiasta tulevat tavoitteet

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistyminen
- Hyvinvointisuunnitelman toimialakohtaiset toimenpiteet
- Liikunta-, kulttuuri ja sivistyspalvelujen tarjonnan turvaaminen
- Yhteistyön kehittäminen hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin kanssa
- Palvelujen saatavuuden turvaaminen myös kylillä
- Osallisuusohjelman päivittäminen sekä uudet vaikuttamistavat

Muut kaupungin strategiasta nousevat tavoitteet

- Maahanmuuttoon ja kotouttamiseen panostaminen
- Monialaisten toimintamallien ja foorumien luominen ja pilotointi
- Henkilöstö on voimavara ja strategian toteuttaja
- Yhteisestä tekemisestä viestiminen Pieksämäki yhdessä- brändin kautta

Kaupungin strategian arvopohja:
TURVALLISUUS, YHTEISTYÖ JA ROHKEUS

Hyvinvointialueen painopisteet kaupungin hyvinvointityössä

Kaupungin hyvinvointisuunnitelmassa on huomioitu Etelä-Savon alueelliset HYTE-painopisteet. Kaupunki toteuttaa näitä omasta perustehtävästään käsin painottaen ennaltaehkäisyä, arjen hyvinvoinnin tukemista sekä osallisuuden vahvistamista tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa.

Etelä-Savon alueelliset HYTE-painopistealueet:

- Mielenhyvinvoinnin vahvistaminen ja riippuvuuksien ehkäisy
- Hyvinvointia tukevien elintapojen ja toimintakyvyn edistäminen
- Turvallisen arjen tukeminen
- Osallisuuden vahvistaminen

Hyvinvointialueen painopisteet kaupungin hyvinvointityössä

Mielenhyvinvoinnin vahvistaminen ja riippuvuuksien ehkäisy

Kaupunki edistää mielen hyvinvointia arjen kasvu- ja toimintaympäristöissä, kuten varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja nuorisotyössä, vahvistamalla turvallista ja osallistavaa toimintakulttuuria. Matalan kynnyksen palvelut kaiken ikäisille kuntalaisille, kohtaamispaikat sekä ryhmä- ja yksilöohjaus tukevat hyvinvointia ja ehkäisevät yksinäisyyttä. Riippuvuuksien ehkäisyä toteutetaan ennaltaehkäisevän päihdetyön, viestinnän ja varhaisen tuen mallien kautta yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.

Hyvinvointia tukevien elintapojen ja toimintakyvyn edistäminen

Kaupunki vahvistaa terveellisiä elintapoja tarjoamalla monipuolisia liikunta-, kulttuuri- ja harrastusmahdollisuuksia sekä tukemalla arjen aktiivisuutta kaikissa ikäryhmissä. Toimintakykyä edistetään ennaltaehkäisevien palvelujen, kuten liikuntaneuvonnan, yhteisöllisen toiminnan ja varhaisen tuen avulla. Toiminta täydentää hyvinvointialueen palveluja ja vahvistaa niiden vaikuttavuutta.

Turvallisen arjen tukeminen

Kaupunki edistää turvallista arkea kehittämällä turvallisia kasvu- ja oppimisympäristöjä sekä lisäämällä ennaltaehkäisevää työtä. Turvallisuutta vahvistetaan muun muassa jalkautuvalla työllä, liikenneturvallisuustoimenpiteillä, turvallisuuskasvatuksella sekä väkivallan ehkäisyn toimintamalleilla. Keskeistä on monialainen yhteistyö hyvinvointialueen ja poliisin kanssa, jotta riskitekijöihin voidaan puuttua varhaisessa vaiheessa.

Osallisuuden vahvistaminen

Kaupunki vahvistaa asukkaiden osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia tarjoamalla osallistumisen rakenteita ja matalan kynnyksen toimintoja kaikille ikäryhmille. Lapsille ja nuorille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen, ja osallisuutta tuetaan myös järjestöyhteistyön sekä harrastus- ja yhteisöllisen toiminnan kautta. Erityistä huomiota kiinnitetään palvelujen saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen.

→ Kaupungin rooli hyvinvoinnin edistämisessä painottuu ennaltaehkäisyyn, arjen olosuhteiden kehittämiseen ja osallisuuden vahvistamiseen. Yhteistyö hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa varmistaa, että palvelukokonaisuus on vaikuttava, saavutettava ja vastaa asukkaiden tarpeisiin.

HYTE-työn johtaminen

Hyvinvointisuunnitelman valmistelu

- Hyvinvointisuunnitelmaa on ollut valmistelemassa eri toimialoilta koostettu asiantuntijatyöryhmä.

Työryhmässä on ollut edustettuna:

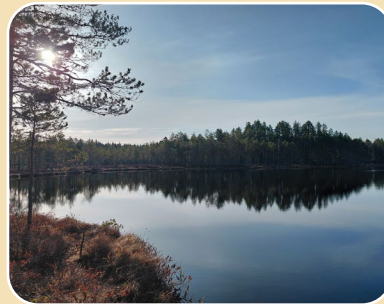
- Liikuntatoimi
- Nuorisotoimi
- Seutuopisto, erityisliikunta
- Tekninen toimi
- Yrityspalvelut
- Kulttuuri-, kirjasto- ja liikuntapalvelut
- Opetustoimi
- Varhaiskasvatus
- Työllisyyskoordinaattori

Hyvinvointisuunnitelmaa on käsitelty myös eri edustajien, neuvostojen (vanhus- ja vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto), verkostojen, järjestöedustajien sekä kohderyhmien edustajien kanssa. Tämän lisäksi hyvinvointisuunnitelman tekoa varten on toteutettu kyselyjä eri kohderyhmille, joilla on kerätty kohderyhmiltä tietoa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tarpeista ja toiveista.

Asiantuntijaryhmä seuraa ja arvioi myös liikunnan edistämistä kunnassa.

HYVINVOINTISUUNNITELMAN TAVOITTEET

Turvallisuus

- Vaarojen ja riskien arviointi
- Pelastussuunnitelmat
- Liikenneturvallisuus
- Henkilöstön osaaminen, koulutukset
- Turvallisuuskasvatus
- Yhteistyö eri toimijoiden välillä

Ennaltaehkäisy

- Avoimet, matalan kynnyksen palvelut
- Menetelmien hyödyntäminen
- Päihde- ja riippuvuustyö
- Väkivallan ehkäisy
- Kaatumisien ennaltaehkäisy
- Liikenneturvallisuus
- Kyläturvallisuus

Hyvinvointia tukeva arki

- Monialainen yhteistyö (seurat, järjestöt, Hyvinvointialue)
- Kulttuurikasvatus-suunnitelma
- Ravitsemus
- Yksilöllisen tarpeen huomioiminen
- Mielen hyvinvointi
- Tapahtumat

Harrastamisen tukeminen

- Harrastamisen mahdollistaminen, matalan kynnyksen harrastaminen
- Liikuntakortit, vapaa-oppilaspaidat
- Hanketoiminta
- Monipuolinen harrastustarjonta
- Eri toimijoiden yhteistyö

Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus

- Selkokieliisyys
- Esteettömyys
- Saavutettavuuden kehittäminen
- Palveluiden turvaaminen myös kylillä
- Apuvälineiden hyödyntäminen
- Osallisuuden edistäminen
- Vaikuttamismahdollisuudet

HYVINVOINTISUUNNITELMAN KOHDERYHMÄT

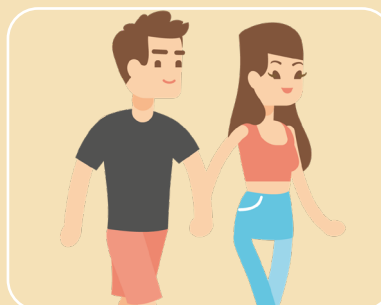
Lapset

- Turvallinen kasvuympäristö
- Varhainen tuki, perheiden hyvinvointi
- Liikkumisen ja terveellisten elintapojen edistäminen
- Kehityksen tukeminen
- Yhdenvertaiset palvelut

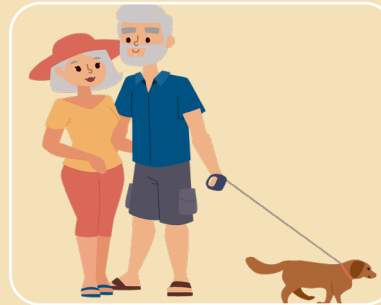
Nuoret

- Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen
- Syrjäytymisen ehkäisy (opiskelu, työ)
- Turvallinen kasvuympäristö
- Osallisuuden lisääminen
- Liikkumisen ja harrastamisen lisääminen
- Ennaltaehkäisevä työ (esim. päihde)

Työikäiset

- Mielen hyvinvointi
- Työ- ja toimintakyky sekä työelämän valmiudet
- Harrastamiseen, liikkumiseen kannustaminen
- Työllisyyden ja osallisuuden vahvistuminen
- Ennaltaehkäisevä työ

Ikäihmiset

- Kotona asumisen tukeminen
- Toimintakyvyn säilyttäminen, kaatumisien ehkäisy
- Yksinäisyyden vähentäminen, osallisuuden vahvistaminen
- Digitaalisuuden tukeminen
- Turvallinen arki

Erityistä tukea tarvitsevat

- Yhdenvertaiset palvelut
- Osallisuuden vahvistaminen
- Palveluiden saavutettavuus
- Toimintakyvyn tukeminen

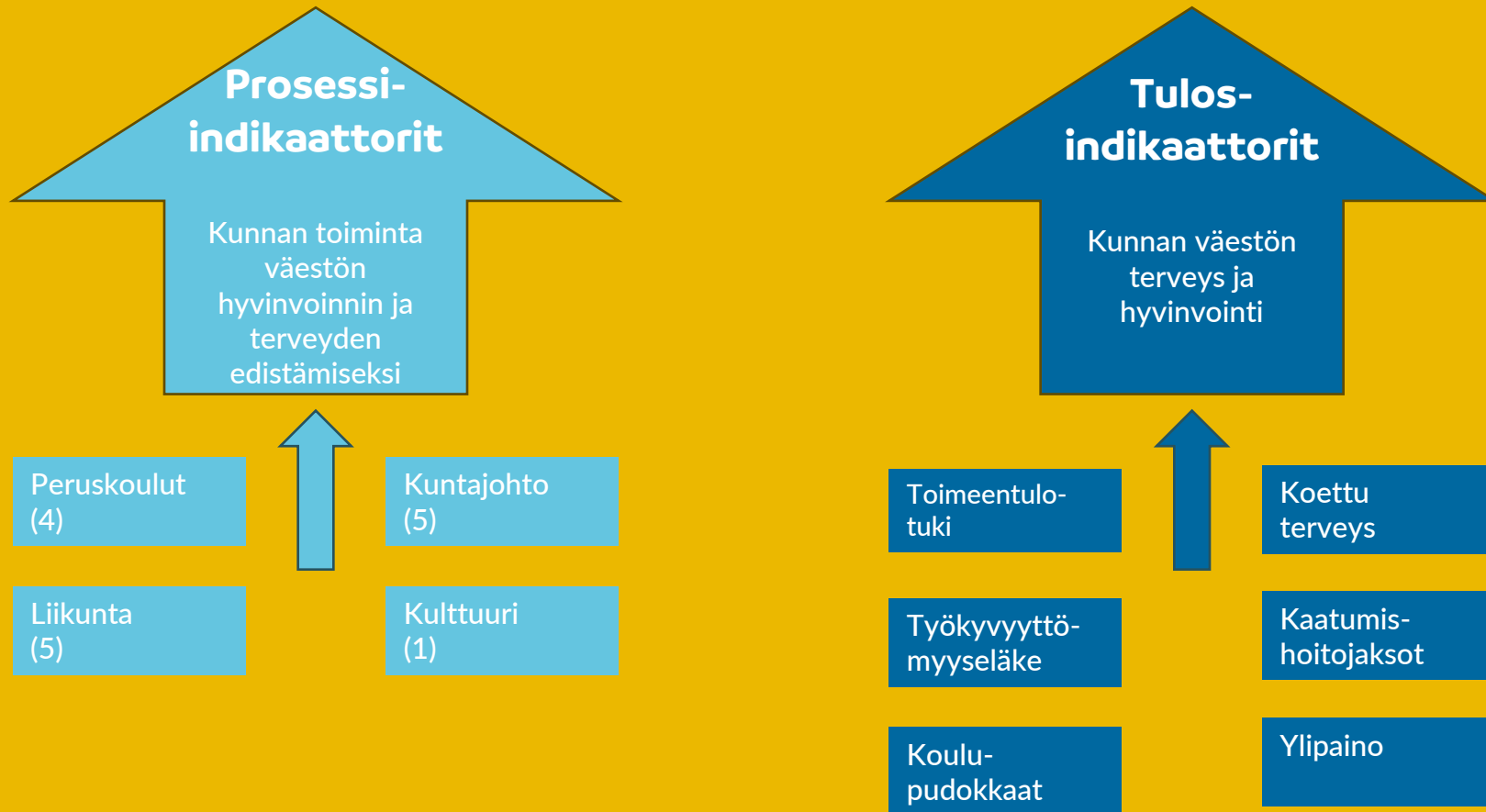
HYTE-työn seuranta

Hyvinvoinnin edistämistä seurataan sekä kansallisilla, että paikallisilla indikaattoreilla. Mittarit on kytketty suoraan asetettuihin tavoitteisiin.

Keskeiset tietolähteet

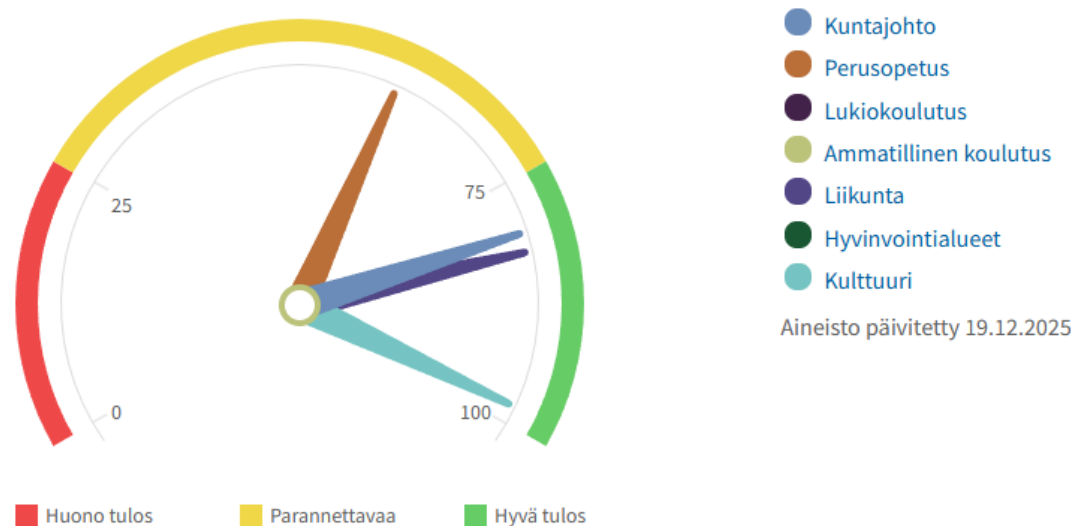
- Kouluterveyskysely (THL)
 - Sotkanet-indikaattorit
 - TEA-viisari
 - NUODO, PAR, Sovari
 - Ohjaamo-tilastot
 - Varhaiskasvatuksen, nuorisotyön sekä kirjaston ja seutuopiston tilastot
- Seurantaa tehdään vuosittain ja tuloksia tarkastellaan monialaisesti.

Kuntien HYTE-kerroin

Pieksämäen kaupunki: TEA-viisari, kaikki sektorit

Kaikki sektorit : Pieksämäki 2025

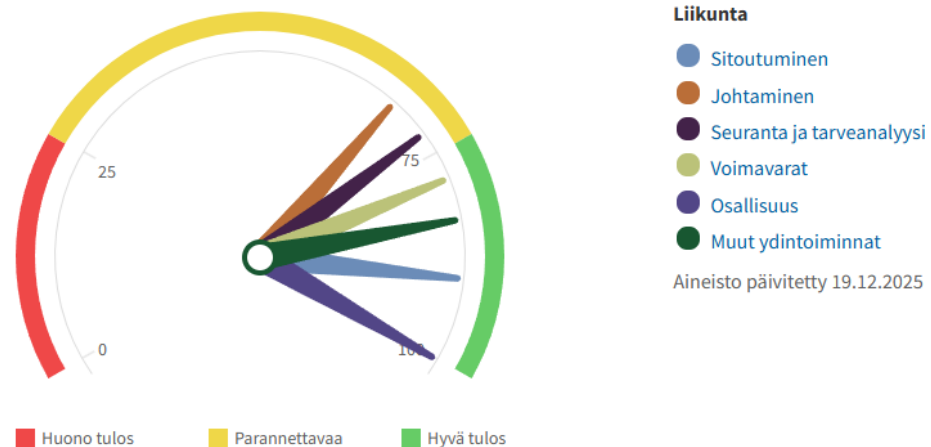
Hyvinvoinnin edistämisen seuranta

Seurantatiedot kootaan vuosittain ja käsitellään monialaisessa hyvinvointiryhmässä. Tuloksia hyödynnetään talousarvion valmistelussa, toiminnan kehittämisessä sekä päätöksenteossa. Indikaattorit tukevat vaikuttavuuden arviointia ja resurssien kohdentamista.

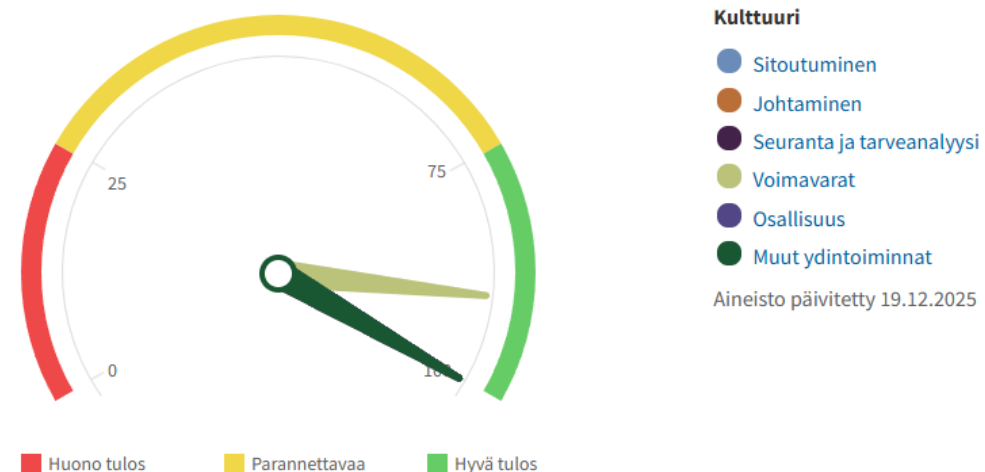
Pisteet	Pieksämäki	Koko maa
Kaikki sektorit	73	72
Kuntajohto	80	87
Perusopetus	60	64
Lukiokoulutus	..	69
Ammatillinen koulutus	..	66
Liikunta	82	69
Hyvinvointialueet	..	59
Kulttuuri	98	77

Pieksämäen kaupunki: TEA-viisari, liikunta, kulttuuri

Liikunta : Pieksämäki 2024

Kulttuuri : Pieksämäki 2025

← Pisteet

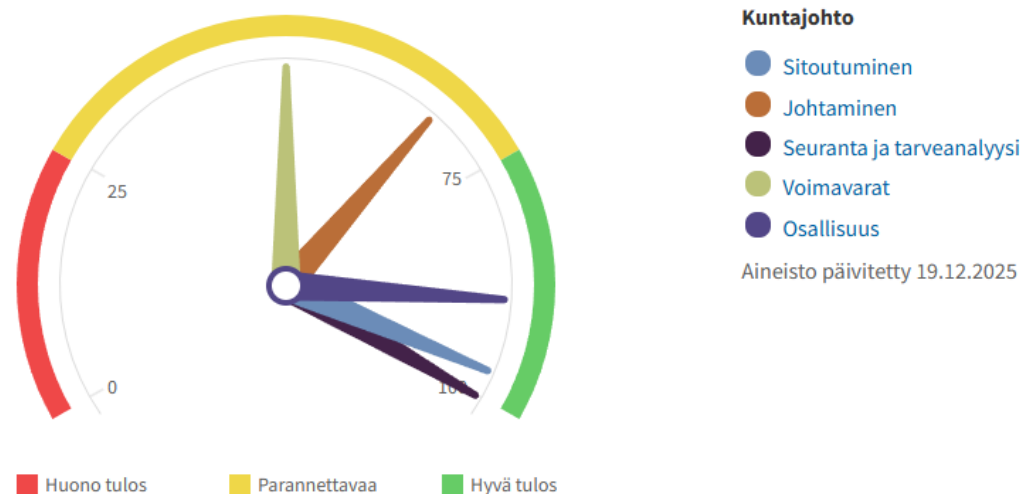
		Pieksämäki	Koko maa
Liikunta		82	69
Sitoutuminen	i	90	66
Johtaminen	i	67	62
Seuranta ja tarveanalyysi	i	72	72
Voimavarat	i	78	58
Osallisuus	i	100	80
Muut ydintoiminnot	i	83	79

← Pisteet

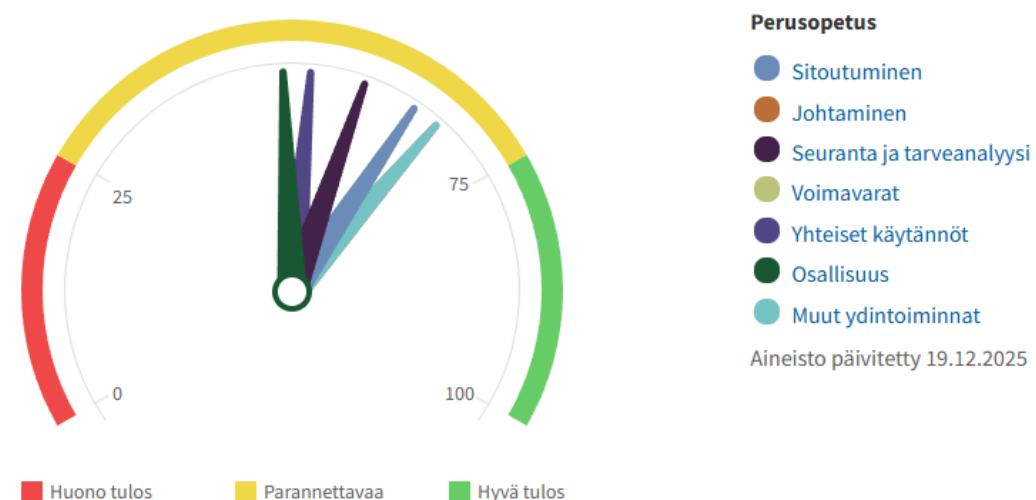
		Pieksämäki	Koko maa
Kulttuuri		98	77
Sitoutuminen	i	100	67
Johtaminen	i	100	86
Seuranta ja tarveanalyysi	i	100	70
Voimavarat	i	90	68
Osallisuus	i	100	81
Muut ydintoiminnot	i	100	88

Pieksämäen kaupunki: TEA-viisari, kuntajohto, perusopetus

Kuntajohto : Pieksämäki 2025

Perusopetus : Pieksämäki 2023

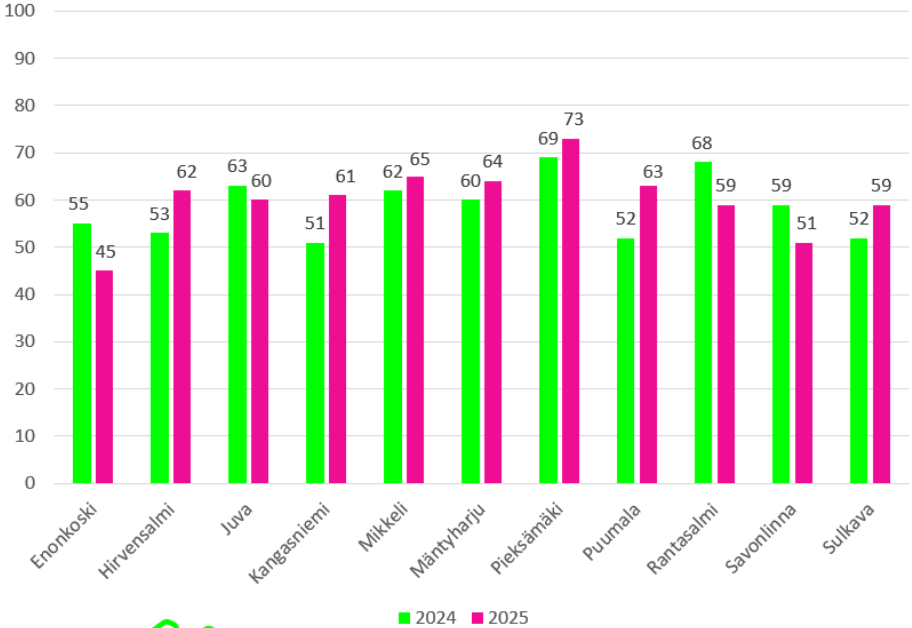
← Pisteet	Pieksämäki	Koko maa
Kuntajohto	80	87
Sitoutuminen <i>i</i>	97	87
Johtaminen <i>i</i>	67	87
Seuranta ja tarveanalyysi <i>i</i>	100	95
Voimavarat <i>i</i>	50	83
Osallisuus <i>i</i>	89	83

← Pisteet	Pieksämäki	Koko maa
Perusopetus	60	64
Sitoutuminen <i>i</i>	64	57
Johtaminen <i>i</i>	67	77
Seuranta ja tarveanalyysi <i>i</i>	58	63
Voimavarat <i>i</i>	64	61
Yhteiset käytännöt <i>i</i>	52	72
Osallisuus <i>i</i>	49	60
Muut ydintoiminnot <i>i</i>	67	57

Etelä-Savon kuntien HYTE-kerroin

Etelä-Savon kuntien hyte-kerroin (lähde: Sotkanet)

Hyte-kerroin 0–100

Kunta	Hyte-kerroin € 2024	Hyte-kerroin € 2025
Enonkoski	22 500 € 17 € / asukas	17 800 € 13,9 € / asukas
Hirvensalmi	34 100 € 16,5 € / asukas	39 100 € 19 € / asukas
Juva	111 900 € 19,5 € / asukas	104 600 € 18,4 € / asukas
Kangasniemi	80 800 € 15,8 € / asukas	95 000 € 18,8 € / asukas
Mikkeli	998 900 € 19,2 € / asukas	1 033 800 € 19,9 € / asukas
Mäntyharju	131 100 € 18,5 € / asukas	138 700 € 19,7 € / asukas
Pieksämäki	363 700 € 21,3 € / asukas	384 700 € 22,4 € / asukas
Puumala	33 900 € 16,1 € / asukas	40 800 € 19,4 € / asukas
Rantasalmi	69 500 € 21,1 € / asukas	58 500 € 18 € / asukas
Savonlinna	579 200 € 18,2 € / asukas	493 200 € 15,7 € / asukas
Sulkava	38 500 € 16,3 € / asukas	42 800 € 18,1 € / asukas
Kaikki kunnat yht.	2 464 100 €	2 449 000 €

Indikaattorit

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2023	2024	2025
HYTE-kerroin euroa / asukas info ind. 5341	Pieksämäki	yhteensä	19,7	21,3	22,4
HYTE-kerroin, 0 - 100 info ind. 5340			70	69	73
HYTE-kerroin, 1 000 euroa info ind. 5355			335,8	363,7	384,7
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin) info ind. 5339			89	93	93
Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin) info ind. 5338			51	45	53

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2023	2024
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä info ind. 5317	Pieksämäki	yhteensä	34	34
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit info ind. 5316			100	100
Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus info ind. 5309			96	96
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa info ind. 5313			66	66

Indikaattorit

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2023	2024	2025
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille info ind. 5327	Pieksämäki	yhteensä	100	100	100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä info ind. 5328			100	100	100
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa info ind. 5323			0	100	100
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarvointiin info ind. 5320			100	100	100

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2023	2024	2025
Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja info ind. 5335	Pieksämäki	yhteensä	100	100	100
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista info ind. 5331			100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen info ind. 5330			100	100	100
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä info ind. 5333			100	100	100
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista info ind. 5336			100	100	100

Lapset ja nuoret

Keskeiset haasteet ja painopisteet

- Lasten ja nuorten hyvinvoinnissa korostuvat liikkumattomuus, mielen hyvinvoinnin haasteet sekä hyvinvointierojen kasvu. Liian vähäinen fyysinen aktiivisuus, epäterveelliset elintavat ja heikot arjen rakenteet kuormittavat terveyttä pitkällä aikavälillä. Tähän vastataan vahvistamalla elintapaohjausta, lisäämällä liikettä osaksi koulupäivää sekä tiivistämällä yhteistyötä hyvinvointialueen ja harrastustoimijoiden kanssa.
- Mielen hyvinvoinnin haasteet, kuten ahdistuneisuus, yksinäisyys ja neuropsykiatriset oireet, ovat lisääntyneet erityisesti nuorilla. Tämä näkyy kaikissa lasten ja nuorten palveluissa. Painopiste siirretään varhaiseen tukeen, ennaltaehkäisyyn ja arjen hyvinvointia vahvistaviin toimiin, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen sekä perheiden tukemiseen matalan kynnyksen palveluilla.
- Hyvinvointierot näkyvät erityisesti pienituloisten ja yksinhuoltajaperheiden lasten ja nuorten arjessa heikompana terveydentilana, osallisuutena ja turvallisuuden kokemuksena. Tavoitteena on kaventaa eroja tarjoamalla yhdenvertaisia, saavutettavia ja oikea-aikaisia palveluja sekä vahvistamalla koulun, nuorisotyön ja sosiaali- ja terveysten palvelujen yhteistyötä.
- Nuorten päihteiden käytön, väkivaltaisen käyttäytymisen ja koulupudokkuuden lisääntyminen edellyttää ehkäisevän työn vahvistamista, riittäviä resursseja sekä monialaista, yhteensovitettoa toimintaa. Erityistä huomiota kiinnitetään siirtymävaiheisiin sekä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäävien nuorten varhaiseen tunnistamiseen ja ohjaukseen.
- Perheiden arjen sujuvuus ja hyvinvointi vahvistuvat helposti saavutettavilla palveluilla, aidolla kohtaamisella ja käytännön tuella. Kulttuurinen hyvinvointi ja harrastaminen nähdään keskeisinä osallisuutta ja mielenterveyttä tukevinä tekijöinä.
- Kokonaisuudessaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen edellyttää systemaattista, poikkeahallinnollista johtamista, riittäviä resursseja, vaikuttavia toimenpiteitä sekä tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen, oppilaitosten, järjestöjen ja perheiden kanssa.

Tavoite	Toimenpide	Arviointi	Vastuutaho
Turvallinen ja ennakoiva kasvuympäristö	Varhaiskasvatuksen tarjoaminen lapsiperheille Miniverso-toiminta AVEKKI-koulutus koko henkilöstölle Avainhenkilötoiminta/koulutus (lähisuhdeväkivallan ehkäisy) Ensiapukoulutus koko henkilöstölle, tarv. lääkeluvat Alkusammutuskoulutus (joka toinen vuosi, 2027) Pelastautumisharjoitukset lasten kanssa 2x/vuosi Henkilöstön digiosaamisen kehittäminen Kiusaamisen ehkäisy	Varhaiskasvatuksen osallistumisaste Kirjaukset ja toimintakertomukset Voimassa olevat koulutukset Koulutetut/nimetyt avainhenkilöt Voimassa olevat luvat Toteutunut koulutus Harjoituskerrat Toteutuneet koulutukset, DigiVaka-hanke Tapaturmat/turvallisuuspoikkeamat Henkilöstön osaaminen/järjestetyt koulutukset	Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus, Hyvinvointialue Varhaiskasvatus, ostopalvelu Varhaiskasvatus, pelastustoimi Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus
Psykologisesti turvallinen kasvuympäristö	Päiväkotien psykologisen turvallisuuden kehittäminen Henkilöstön kouluttaminen tunnetaitoihin ja vuorovaikutukseen	Vuoden mittainen koulutus 2026–2027 Toteutuneet koulutukset	Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus
Ennaltaehkäisevä työ: varhainen tuki lapsille ja perheille	Avoin varhaiskasvatus (leikkikerhot) Avoin perhekahvila Miniverso Lapset puheeksi -menetelmän laajentaminen Erouttaminen, palvelupolun tunnettavuus	Kävijämäärät Toimintakertomus Kirjaukset Koulutukset ja käytön seuranta Työryhmän kokoontumiset	Varhaiskasvatus, MLL Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus Hyvinvointialue, kaupunki
Hyvinvointia tukeva arki	Ruokailusuosituskoulutus perhepäivähoitajille Monialainen yhteistyö (ikävuosittaiset lomakkeet) Erouttamisen palveluohjaus ja viestintä Yhteistyö seurakunnan kanssa (leiripäivät, juhlapyhät) Perheiden aktiivisen arjen tukeminen Kulttuurikasv. suunnitelman päivitys	Toteutunut koulutus Lomakkeiden käyttö Toteutuneet ohjaukset Toteutuneet tapahtumat Perheille suunnatut tapahtumat ja toiminnot Valmis suunnitelma	Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus, Hyvinvointialue Varhaiskasvatus, Hyvinvointialue Seurakunta, Kuva-palvelut Varhaiskasvatus, kuva-palvelut Varhaiskasvatus, kuva-palvelut

Tavoite	Toimenpide	Arviointi	Vastuutaho
Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus	Varhaiskasvatuspalvelut kylillä, joissa koulu Tulkkipalveluiden hyödyntäminen Kuvien käyttö arjessa (kommunikaation tueksi) Maahanmuuttaja asiakkaat: kääntäjän käyttö huoltajien kanssa, henkilöstön osaaminen	Palveluverkkotiedot Tulkin käyttömäärät Toimintakäytännöt Käytön seuranta	Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus, kotopalvelut, tulkkipalvelut Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus
Harrastamisen ja motoristen taitojen tukeminen	Lajikokeilut yhteistyössä urheiluseurojen kanssa LAKU-lähetteet Esiopetusikäisten uimakoulu ja luistelu Ohjattu liikunta perhepäivähoidon lapsille Harrastus/kerhotoiminta kylillä Harrastamisen Suomen mallin kehittäminen Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	Toteutuneet kokeilut Lähetteiden määrä Toteutuneet ryhmät Toteutuneet tuokiot Kerhojen ja osallistujien määrä Move!-mittaustulokset	Varhaiskasvatus, urheiluseurat Varhaiskasvatus, liikuntatoimi Varhaiskasvatus, liikuntatoimi Seutuopisto Kaupunki, 4H Opetustoimi, nuorisotoimi Opetustoimi, liikuntatoimi
Lasten ja huoltajien osallisuuden vahvistaminen	VASU-, strategia- ja arvokyselyt Huoltajapalautekyselyt 1-2x/vuosi Lasten kokoukset 1x/kk S2-opetus Kansallinen arviointi (VALSSI) Lasten osallisuutta ja mielen hyvinvointia tukevat tapahtumat	Vastaukset ja analyysi Palauteraportit Kokousmuistiot, toteutuneet kokoukset Osallistujamäärät Kehittämistoimet ja seuranta Toimintojen lukumäärä	Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus, (kaupunki), Kuva-palvelut, seurakunta, yhdistykset, seurakunta, seutuopisto, liikuntatoimi

Tavoite	Toimenpide	Arviointi	Vastuutaho
Nuorten turvallisuuden vahvistaminen arjessa	Jalkautuvan nuorisotyön lisääminen (kevät, alkusyksy) Liikenneturvallisuuden kehittäminen Ankkuritoiminta Ennaltaehkäisevä väkivaltatyö ja turvallisuuskasvatus Yhteistyömalli poliisin ja nuorisotoimen välille Turvalliset koulut Etelä-Savossa, yhteinen toimintamalli (kiusaamisen ehkäisy)	Jalkautumiskerrat Nuorten liikennekäyttäytyminen, onnettomuustilastot Asiakasmäärät Turvallisuusviestinnän määrä, koulutukset, tapahtumat Yhteistyömallin rakentaminen, kouluterveyskysely (koulukiusattuna %)	Nuorisotoimi Nuorisotoimi, Liikenneturva Nuorisotoimi, Poliisi, HVA Nuorisotoimi, Opetustoimi Nuorisotoimi, Poliisi, HVA Nuorisotoimi, Poliisi Opetustoimi, Turvalliset koulut Etelä-Savossa- hanke
Nuorten harrastamisen tukeminen ja yhteisöllisyyden lisääminen	Harrastusten mahdollistaminen Skeittiparkin rakentaminen Ysikortti Matalan kynnyksen harrastusmahdollisuudet ja nuorille suunnatut kurssit Harrastamisen Suomen mallin kehittäminen Move it move -hankkeet, liikkumisen tukeminen Ohjaamon liikuntakortit (18-29 v.) & kutsuntakortit Kulttuurikasv. suunnitelman päivitys Nuorisotila Liikunta- ja harrastusmahdollisuuksien kuvaaminen (Lipas, hyvinvointitarjotin, Lähellä.fi, PTV)	Kouluterveyskysely Skeittiparkin valmistuminen Ilmaisten kurssien määrä Kävijämäärät, Kouluterveyskysely Kerhojen ja osallistujien määrä Toteutuneet toimenpiteet, liikunta-aktiivisuus Jaettujen korttien määrä Valmis suunnitelma Nuorisotilan kävijämäärät, asiakaspalaute Kirjattujen toimintojen lukumäärä	Opetustoimi, nuorisotoimi, seurakunta, seurakunta Tekninen toimi Seutuopisto Nuorisotoimi, liikuntatoimi, tekninen toimi Opetustoimi, nuorisotoimi Liikuntatoimi, Nuorisotoimi, opetustoimi Liikuntatoimi, nuorisotoimi Kulttuuritoimi Nuorisotoimi Kaupunki, seutuopisto, Hyvinvointialue, seurakunta, seurakunta
Päihteiden ja väkivallan ehkäisy	Päihdetyön kehittäminen/ Ennaltaehkäisevä päihdetyö Päihdetyön viestinnän vahvistaminen Kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen Väkivaltaiseen käyttöön puuttuminen, ennaltaehkäisy, yhteistyö HVA:n kanssa Yhteistyön laajentaminen Nuorten huumekuoleminen ehkäisy -hanke Päihkä-hanke	Hankehakemuksen toteutuminen/toteutetut toimenpiteet, kouluterveyskysely, päihteiden käyttö, nikotiinituotteiden käyttö Toteutuneet tilaisuudet Tapahtumat, toimenpiteet, verkostotapaamiset Verkostotapaamisten määrä Hankkeen työpapoihin ja koulutuksiin osallistuminen Hankkeen työpapoihin osallistuminen	Nuorisotoimi, Kaupunki, hyvinvointialue Nuorisotoimi, hyvinvointialue Nuorisotoimi Nuorisotoimi, Eloisa Kaupunki, HVA Kaupunki, Nuorisotoimi, Hyvinvointialue Hyvinvointialue, nuorisotoimi Kirkkopalvelut, nuorisotoimi, kuva-palvelut
Nuorten toimintakyvyn ja arjenhallinnan vahvistaminen	Yksilöohjaus (etsivä, työpaja) Sosiaalinen vahvistaminen Palveluohjausmalli (nuorisotyö + poliisi)	Asiakasmäärät (PAR, Sovari) Sovari-mittarit Mallin valmistuminen	Nuorisotoimi Nuorisotoimi Nuorisotoimi, Poliisi

Tavoite	Toimenpide	Arviointi	Vastuutaho
Mielenhyvinvoinnin ja tulevaisuususkon vahvistaminen	Tarjotaan avointa nuorisotilatoimintaa Nuorten osallisuutta ja mielen hyvinvointia tukevat palvelut ja tapahtumat Yksilötyö ja ryhmätoiminta Tarjotaan matalan kynnyksen keskustelupaikkoja Mielen minifestarit (1x/vuosi) Mielen terveysosaamisen lisääminen Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa Walk in terapian käynnistys	Nuorisotilojen kävijämäärät Kouluterveyskysely, NuoDo, SOVARI, Ohjaamotilastot Paikkojen lukumäärä Toimintojen lukumäärä Yksilötyön tilastot Mielen minifestareiden toteutuminen Koulutettujen ammattilaisten määrä Verkostotapaamiset Palvelun käynnistys, kävijämäärä	Nuorisotoimi Kulttuuripalvelut, seurakunta, järjestöt, seurat Nuorisotoimi Nuorisotoimi Nuorisotoimi, MLL Nuorisotoimi, HVA Nuorisotoimi, HVA Nuorisotoimi, HVA Nuorisotoimi
Opinto- ja työpolkujen vahvistaminen	Oma suunta -hanke Ohjaamotoiminnan vahvistaminen Varhainen puuttuminen keskeyttämisriskiin Mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen, ylläpitää kirjastossa monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa Etsivä nuorisotyö, nuorten työpaja	Asiakasmäärät ja jatkosijoittuminen Asiakastapaamisten määrä Keskeyttäneiden määrä Kirjaston valikoima Etsivän nuorisotyön tavoittamat nuoret, NEET- nuoret, nuorisotyöttömyys, koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24v. (Sotkanet), pajalla olleiden nuorten määrä, jatko-ohjautuminen)	Nuorisotoimi Ohjaamo Opetustoimi Kirjastotoimi Nuorisotoimi
Nuorten osallisuuden vahvistaminen	Osallisuuden kehittäminen Nuorisovaltuusto Pisto Nuorten mukaan ottaminen palvelusuunnitteluun Kansainvälisen nuorisotyön mahdollisuudet Omaehtoisen toiminnan tukeminen Nuorille järjestettävät tapahtumat	Osallisuuden kokeminen Kokousmäärät, palaute Kehittäjäryhmien määrä Toteutuneet toimenpiteet (vaihdot ja osallistujamäärät) Toimintojen ja kurssien määrä, toteutuneet vapaaoppilaspaikat Tapahtumien lukumäärä	Nuorisotoimi, opetustoimi, kaupunki Nuorisotoimi Nuorisotoimi Nuorisotoimi Nuorisotoimi Kulttuuritoimi, liikuntatoimi, seutuopisto nuorisotoimi
Yhdenvertaiset palvelut	Vapaa-ajanpalveluiden riskienarviointi Vapaa-oppilaspaikat Lukiolaiset- ja ammattiin opiskelevat mukaan kulttuurikasvatussuunnitelmaan: kirjastokäynnit eri teemoilla Tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon Poissaoloihin puuttumisen toimintamalli	Dokumentoidut arviot Myönnettyt paikat Kulttuurikasvatussuunnitelma Toteutumisen määrä Poissaolo %	Kaupunki Kaupunki, seutuopisto Kirjastotoimi Kirjastotoimi Opetustoimi
Saavutettavuus ja tavoitettavuus	Digitaalinen nuorisotyö (some)	Sometilien seuraajamäärät, katselukerrat	Nuorisotoimi

Keskeiset haasteet ja painopisteet

- Työikäisen väestön hyvinvoinnissa korostuvat elintapoihin liittyvät riskit, työkyvyn heikkeneminen sekä osallisuuden ja työelämään kiinnittymisen haasteet. Alkoholin liikkakäyttö ja riittämätön liikunta kuormittavat terveyttä ja työkykyä, ja osa väestöstä arvioi jaksamisensa työelämässä heikoksi. Näihin vastataan tuomalla tietoa terveellisistä elintavoista, liikunnan ja kulttuurin saavutettavuutta tukemalla sekä tuottamalla työkykyä tukevia arjen rakenteita.
- Kuntouttava työtoiminta ja siihen liittyvä palvelukokonaisuus ovat valtakunnallisesti ja alueellisesti muutoksessa. Kaupunki seuraa aktiivisesti toimintaympäristön kehittymistä ja varautuu sopeuttamaan omaa toimintaansa uusien linjausten ja rakenteiden mukaisesti. Kaupunki tarjoaa työttömille työnhakijoille välityömarkkinapalveluja, kuten kuntouttavan työtoiminnan jaksoja sekä työkokeilumahdollisuuksia. Palveluiden tavoitteena on tukea työ- ja toimintakykyä, vahvistaa arjenhallintaa sekä edistää etenemistä kohti koulutusta ja työelämää. Työllisyyttä edistävä toiminta perustuu tiiviiseen yhteistyöhön työllisyysalueen, hyvinvointialueen sekä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyöllä varmistetaan palvelujen oikea-aikaisuus, sujuvat palvelupolut sekä asiakkaiden tarpeita vastaavat ratkaisut muuttuvassa toimintakentässä.
- Työllisyyden edistäminen, syrjäytymisen ehkäisy ja työkyvyn tukeminen ovat keskeisiä hyvinvointia rakentavia tekijöitä. Erityistä huomiota kiinnitetään pitkäaikaistyöttömiin, osatyökykyisiin ja maahanmuuttajataustaisiin sekä heidän yhdenvertaisiin palveluihinsa. Palveluissa korostetaan yksilöllistä ohjausta, työkyvyn kokonaisvaltaista huomiointia sekä sujuvia siirtymiä koulutuksen, työllisyyden ja kuntoutuksen välillä.
- Työssä jaksamista tuetaan varmistamalla toimivat arjen palvelut (mm. varhaiskasvatus ja koulutus), laadukas työterveysyhteistyö sekä palautumista tukevat palvelut, kuten liikunta- ja kulttuurimahdollisuudet. Kulttuurinen hyvinvointi tunnistetaan merkittäväksi osallisuuden ja hyvinvoinnin vahvistajaksi.
- Kaupungilla on omat kotoutumispalvelut, jotka tukevat maahanmuuttajien kotoutumista ja arjessa selviytymistä. Kotoutumiskoordinaattorin palveluihin kuuluvat arkielämän ohjaus ja neuvonta, asumisneuvonta sekä yhteistyö kotouttamispalveluiden järjestämisessä eri toimijoiden kanssa. Toiminnan tavoitteena on edistää sujuvaa kotoutumista, osallisuutta ja arjen toimintakykyä.
- Hyvinvointityössä painotetaan ehkäisevää päihdetyötä, tiedon saavutettavuutta sekä palveluohjausta. Kokonaisuus edellyttää systemaattista johtamista, poikkihallinnollista yhteistyötä ja vaikuttavuuden seurantaa.

Tavoite	Toimenpide	Arviointi	Vastuutaho
Turvallisuus	Vapaa-ajan palveluiden riskienarviointi Kylä turvallisuus-hanke Liikenneturvallisuuden kehittäminen	Riskienarviointi dokumentti Hankkeessa toteutuneet toimenpiteet Liikenneonnettomuudet, viestinnän määrä	Kaupunki, urheiluseurat/järjestöt Kaupunki, Kylä turvallisuus-hanke, HVA Kaupunki, liikenneturva
Mielenhyvinvoinnin vahvistaminen	Mielenhyvinvointia tukevat palvelut ja tapahtumat Positiivinen, mielenhyvinvointia tukeva viestintä	Palveluiden ja tapahtumien määrä Mielenveysperusteiset sairauspäivärahat Positiivisen viestinnän määrä	Kaupunki, järjestöt, seurat, hyvinvointialue, seurakunta, hankkeet, kulttuuritoimi Kaupunki, kuva-palvelut
Ennaltaehkäisevä työ	Ennaltaehkäisevän päihde- ja riippuvuustyön kehittäminen Eroauttaminen, palvelupolun tunnettavuus Puheeksi oton/ohjauksen välineiden hyödyntäminen, koulutuksen järjestäminen	EPT- työryhmän muodostaminen, kokoontumiset, viestintä, alkoholikuolleisuus Koulutuksen järjestäminen ammattilaisille, materiaalien hyödyntäminen	Kaupunki, Hyvinvointialue, järjestöt, seurakunta Hyvinvointialue, kaupunki, ehyt
Harrastamisen tukeminen	Pyöräilyn edistäminen (Pyörällä päästään-hanke) Pyörätiet/kevyen liikenteen väylät 74km kaupungin Vedenjakajareitistö Monipuolinen kurssi- ja kulttuuritarjonta Kirjaston palveluiden saavutettavuus lukuinnostamisessa Matalan kynnykset liikuntamahdollisuudet Liikunta- ja harrastusmahdollisuuksien kuvaaminen (Lipas, hyvinvointitarjotin, Lähellä.fi, PTV)	Hankkeen toteutuneet toimenpiteet Asiakaspalautteet Asiakaspalautteet, kävijämittarit, reitistön kunto Kurssien määrä, osallistujamäärät, lainausmäärät Yleisten liikuntapaikkojen kunto, viestintä Kirjaston lainamäärät Matalan kynnyksen liikuntapaikkojen määrä Kirjattujen toimintojen lukumäärä	Pyörällä päästään-hanke, Liikuntatoimi, kaupunki Tekninen toimi/valtio Kaupunki, liikuntatoimi, (ostopalvelu) Tekninen toimi, liikuntatoimi, kaupunki Seutuopisto, kirjasto- ja kulttuuritoimi Tekninen toimi, liikuntatoimi, kaupunki Kaupunki, seutuopisto, Hyvinvointialue, seurakunta, seurakunta
Terveellinen, hyvinvointia tukeva arki	Työikäisten ravitsemustiedon kerääminen, FoodNutri-hanke Työhyvinvointia tukevat toiminnot ja tapahtumat Elintapaohjaus, yhteistyö Hyvinvointialueen elintapaohjaajien kanssa Verkostoitumis-/yhteistyötilaisuus yrityksille, hyvinvointiteema	FoodNutri-hankkeen toimenpiteet, Ravitsemusnavigaattoreiden vastaajamäärät, tyhy-tapahtumien lukumäärä Elintapaohjauksen toteuttaminen, yhteiset tapaamiset HVA:n elintapaohjaajien ja liikuntatoimen välillä Koettu hyvinvointi ja terveydentila 1-2 tilaisuutta vuodessa	Liikuntatoimi, FoodNutri-hanke, Kuva-palvelut Liikuntatoimi, Hyvinvointialue, seutuopisto Kaupunki, kuva-palvelut, paikalliset yrittäjät

Tavoite	Toimenpide	Arviointi	Vastuutaho
Osallisuuden edistäminen, vaikuttamismahdollisuudet	Palautekysely seutuopiston kursseista Avoimet näyttelyt Poleenissa Liikuntajärjestöjen kokoontumiset 4x /vuosi Opintoseteliavustus (maahanmuuttajat) Uudet, matalan kynnyksen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet Kumppanuuspöydät kylillä Yrittäjien aamukahvit ja yrittäjien yhteiset lounaat	Kerätyt palautteet Toteutuneet näyttelyt Toteutuneet kokoontumiset Käytettyjen/tarjottujen setelien määrä Uudet vaikuttamiskeinot Toteutuneet kumppanuuspöydät Toteutuneet tapaamiset	Seutuopisto Kulttuuri Liikuntatoimi, seurat Seutuopisto Kaupunki Kaupunki, kuva-palvelut Yrityspalvelut
Työllistymisen tukeminen	Välityömarkkinapalvelut, kuntouttavan työtoiminnan ja työkokeilupaidat (työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen, työelämävalmiuksien kehittyminen, työllistymisen tukeminen) Välityömarkkinoilla tapahtuviin muutoksiin valmistautuminen (kuntouttava työtoiminta) Työllisyyspalvelut (työllistymisen tukeminen, rekrytointilisä) Työllisyyskoordinaattorin palvelut (lähiohjausta ja neuvontaa työttömille) Työllistymistä edistävät hankkeet (esim. Oma Suunta)	Toteutuneet palvelut Toimeentulotukea saavat Työkyvyttömyyseläkettä saavat, rakennetyöttömyys, pitkäaikaistyöttömyys Tarvittaessa uuden toimintamallin/palvelun kehittäminen ja käyttöönotto Työttömyysaste Työttömyystilastot Toteutuneet toimenpiteet, jatkosijoittumiset	Kaupunki, Työllisyysalue, hyvinvointialue, seutuopisto Kaupunki, hyvinvointialue, Keski-Savon työllisyysalue Kaupunki, Keski-Savon työllisyysalue (ostopalvelu) Kaupunki Kaupunki, yhteistyökumppanit
Kotoutumisen edistäminen	Kotoutumispalveluiden toteuttaminen (ohjaus- ja neuvonta, kotouttamisen edistäminen, arjen sujuvuuden tukeminen, suomenkielen ja kulttuurin omaehtoinen koulutustarjonta, yhteistyö eri toimijoiden kanssa) Kieliopetus	Asiakasmäärät, tapaamisten määrä, toteutetut toimenpiteet, S2 osallistujamäärä Kurssilaisten määrä	Kaupunki, seutuopisto, seurat Seutuopisto

Keskeiset haasteet ja painopisteet

- Pieksämäen väestörakenteessa ikääntyneiden osuus on jo nykyisellään suuri, ja sen ennakoidaan kasvavan edelleen. Väestön ikääntyminen korostaa toimintakykyä, osallisuutta ja turvallista arkea tukevan hyvinvointityön merkitystä. Tavoitteena on mahdollistaa kotona asuminen mahdollisimman pitkään vahvistamalla fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä, ehkäisemällä tapaturmia sekä kehittämällä sujuvaa palveluohjausta yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.
- Yksinäisyys, arjen toimintakyvyn haasteet sekä digitaalisten palvelujen käytön esteet heikentävät osallisuutta ja hyvinvointia. Näihin vastataan lisäämällä yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja, tekemällä yhteistyötä järjestö- ja vapaaehtoistoiminta tuottavien toimijoiden kanssa sekä vahvistamalla osallisuuden kokemusta. Kulttuuri- ja harrastustoiminta nähdään keskeisinä hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä lisäävinä tekijöinä.
- Mielen hyvinvointi, päihteiden käytön lisääntyminen sekä koettu kuormitus edellyttävät ennaltaehkäisevien ja matalan kynnyksen palvelujen vahvistamista. Erityistä huomiota kiinnitetään riskiryhmiin ja varhaiseen tunnistamiseen. Ennaltaehkäisevään päihdetyöhön panostetaan myös ikäihmisten osalta.
- Ikääntyneiden hyvinvoinnin edistäminen perustuu suunnitelmalliseen, tietoon pohjautuvaan ja monialaiseen yhteistyöhön. Vaikuttavilla, ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä vahvistetaan toimintakykyä, vähennetään raskaampien palvelujen tarvetta ja tuetaan kunnan taloudellista kestävyyttä.

IKÄIHMISET

Tavoite	Toimenpide	Arviointi	Vastuutaho
Turvallinen arki	Vapaa-ajan palveluiden riskienarviointi Laaditun turvallisen tilan periaatteiden korostaminen Ikääntyneiden kansalaistaidot kurssitarjontaan Kyläturvallisuus-hanke Hyvän arjen avaimet-hanke Kaatumisien ehkäisy: Voimaa- ja tasapainoa vahvistavat ryhmät	Riskienarviointi dokumentti Tilat, joissa periaatteet nähtävillä Kansalaistaitoja tukevien kurssien lukumäärä Hankkeessa toteutuneet toimenpiteet Kaatumisiin liittyvät hoitojaksot, lonkkamurtumat	Liikunta- ja kulttuuritoimi Seutuopisto Kaupunki, Kylä turvallisuus-hanke, HVA Kaupunki, seutuopisto, kuva-palvelut, Hyvän arjen avaimet-hanke Kaupunki, seutuopisto, kuva-palvelut
Ennaltaehkäisevä päihde-, riippuvuus- ja väkivaltatyö	Hyvän arjen avaimet-hanke Vanhusten viikko: ilmainen uinti ja kuntosali Puheeksi oton/ohjauksen välineiden hyödyntäminen, koulutuksen järjestäminen	Hankkeen toteutuneet toimenpiteet Toteutunut uinti ja kuntosali Koulutuksen järjestäminen ammattilaisille, materiaalien hyödyntäminen	Kaupunki, Hyvän arjen avaimet-hanke Liikuntatoimi Kaupunki, kuva-palvelut
Harrastamisen tukeminen	Ikääntyneiden taide- ja kulttuuriosaamista tukevien kurssien järjestäminen Kuntosaliryhmät Liikunta- ja harrastusmahdollisuuksien kuvaaminen (Lipas, hyvinvointitarjotin, Lähellä.fi, PTV)	Kurssien lukumäärä Harrastuneisuus, kurssien ja osallistujien lukumäärä Kuvattujen toimintojen määrä	Seutuopisto Seutuopisto, liikuntatoimi Seutuopisto Kaupunki, seutuopisto, Hyvinvointialue, seurat, seurakunta
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Hyvän arjen avaimet: HAA- koulutusta ammattilaisille, ja ryhmiä ikäihmisille (VoiTas- ja HAA-ryhmät)- kaatumisien ehkäisy (voimaa- ja tasapainoa), mielenhyvinvointi, osallisuus Vertaisohjaajatoiminta (vertaisveturi koulutus, täydennyskoulutus vuosittain) Ravitsemusnavigaattorin hyödyntäminen Kunnon startti +60 Ikääntyneiden hyvinvointia tukevia kursseja	Hankkeen toteutuneet koulutukset, kouluttautuneet, yksin asuvat yli 75-vuotiaat Vertaisohjaajien toteutuneet koulutukset, osallistujamäärät Ravitsemusnavigaattoreiden vastaajien määrä Osallistujien määrä Kurssien lukumäärä	Hyvän arjen avaimet-hanke, kaupunki Seutuopisto/järjestö, Liikuntatoimi FoodNutri-hanke, kaupunki, liikuntatoimi, Hyvinvointialue Liikuntatoimi, Tanhuvaara Seutuopisto
Osallisuuden vahvistaminen, vaikuttamisen mahdollisuudet	Digitaitokursseja opinto-ohjelmaan (digisyrjäytymisen ehkäisy) Koko kansan olohuone Muistelutuokiot Tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin Vanhus- ja vammaisneuvoston asiantuntijuuden hyödyntäminen	Digitaitokurssien lukumäärä Kokoontumisien määrä Osallistujamäärä Osallistujamäärä Kokemus osallisuudesta Äänestysaktiivisuus	Seutuopisto Kirjastotoimi, Seutuopisto, Kotoutumispalvelut, järjestöt Kirjastoimi Kirjastoimi Kaupunki, vanhus- ja vammaisneuvosto, kuva-palvelut
Yksinäisyyden vähentäminen Yksilön toimijuuden vahvistaminen	Matalan kynnyksen palvelut ja toiminnot, koko kansan olohuone (yksinäisyyden vähentäminen)	Osallistujamäärät, koettu yksinäisyys	Seutuopisto, kirjasto, seurat, seurakunta

IKÄIHMISET

Tavoite	Toimenpide	Arviointi	Vastuutaho
Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus	Lipas- palvelutietovarannon hyödyntäminen Yhteistyössä eri tahojen kanssa järjestettyjen kurssien tarjonta Kirjat kotiin -palvelu yksilöille ja yhteisöille Kirjastoautopysäkit Tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin Ikääntyneille suunnatut kulttuuritapahtumat Ikäihmiset mukaan kulttuurikasvatussuunnitelmaan Kumppanuuspöydät kylillä	Lipas-palvelutietovarannon käy Yhteistyössä toteutettujen kurssien lukumäärä Asiakasmäärät Kirjastoautopysäkkien toteutuminen Toteutuneiden tapahtuminen lukumäärä Kulttuurikasvatussuunnitelman valmistuminen Kumppanuuspöydän toteutuminen	Liikuntatoimi, Kaupunki, Hyvinvointialue Seutuopisto Kirjastotoimi Kulttuuritoimi Kuva-palvelut Kaupunki

Erityistä tukea tarvitsevat

- Kaupungin hyvinvointityössä erityistä tukea tarvitsevien osalta painopisteenä on turvallinen arki, yhdenvertaiset ja saavutettavat palvelut sekä oikea-aikainen, yksilöllinen tuki. HYTE-kertoimen tulosten mukaisesti kehittämisessä korostuvat ennaltaehkäisevä työ, osallisuuden vahvistaminen sekä palvelujen saavutettavuus. Kulttuurinen hyvinvointi ja harrastaminen nähdään keskeisinä osallisuutta ja mielenterveyttä tukevinä tekijöinä
- Turvallisuutta vahvistetaan kehittämällä kasvu- ja oppimisympäristöjä, toteuttamalla riskienarviointeja ja turvallisuusharjoituksia sekä vahvistamalla henkilöstön osaamista. Ankkuritoiminta ja turvallisuuskasvatus tukevat varhaista puuttumista. Hyvinvointia ja toimintakykyä edistetään varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa erityisryhmien, riittävien avustajaresurssien sekä oppilaskohtaisen tuen avulla. Harrastus- ja vapaa-ajan mahdollisuuksia kehitetään saavutettaviksi kaikille.
- Osallisuutta vahvistetaan ottamalla erityisryhmät mukaan palveluiden suunnitteluun, kehittämällä matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia sekä tiivistämällä yhteistyötä vammaisneuvoston kanssa. Yhdenvertaisuutta edistetään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien avulla.
- Palveluiden saavutettavuutta parannetaan kehittämällä fyysistä esteettömyyttä sekä digitaalisesti ja viestinnällisesti saavutettavia palveluita. Selkokielen viestintä, kuvien käyttö sekä tulkkaus tukevat asiointia. Kirjastopalveluissa saavutettavuutta edistetään esimerkiksi kirjastoautopysäkeillä, kirjat kotiin -palvelulla sekä selkolukupiireillä.
- Mielen hyvinvointia ja osallisuutta tuetaan järjestöyhteistyöllä, matalan kynnyksen toiminnalla sekä ennaltaehkäisevällä päihde- ja riippuvuustyöllä.

ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVAT

Tavoite	Toimenpide	Arviointi	Vastuutaho
Turvallisuus	Katujen kunnossapito Varhaiskasvatus: henkilöstön osaamisen varmistaminen (tarv. koulutusta, apuvälineiden käyttö yms.) Kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluiden vaarojen arviointi ja riskien arviointi Riskianalyysin mukaiset toimet Ankkuritoiminta Koulut: Turvakävelyt oppilaille ja opettajille Eri toimijoilla pelastussuunnitelmat, tehdään myös poistumisharjoituksia/sisälle suojautuminen Turvalliset koulut Etelä-Savossa- hanke	Teiden kunto Kädyt koulutukset Turvalliset tapahtumien tilat ja tilanteet Riskien arviointidokumentit Ankkuritoiminnan asiakasmäärät Toteutuneet turvakävelyt Voimassaoleva pelastussuunnitelma, toteutuneet poistumisharjoitukset Hankkeen toteutuneet toimenpiteet (toimintamalli: kiusaamisen ehkäisy)	Tekninen toimi Varhaiskasvatus Liikuntatoimi, kaupunki, kuva-palvelut Opetustoimi Ankkuri, Nuorisotoimi, opetustoimi Opetustoimi Seutuopisto, kaupunki, opetustoimi, nuorisotoimi, varhaiskasvatus, kuva-palvelut, liikuntatoimi Turvalliset koulut Etelä-Savossa. hanke
Hyvinvointi ja toimintakyky vahvistuvat	Varhaiskasvatus ja perusopetus: erityisryhmät opetuksessa, avustajaresurssit Kehitetään harrastus- ja vapaa-ajan mahdollisuuksia Oppilaskohtainen tuki, tarv. ostopalvelujen hyödyntäminen	Pienryhmien määrä, oppilaiden määrä, avustajien määrä Harrastuksiin osallistuminen Oppilaskohtaisen tuen käyttö	Varhaiskasvatus, opetustoimi Seutuopisto, kulttuuri- ja liikuntatoimi, seurat Opetustoimi
Harrastamisen mahdollistaminen	Kurssitarjonta suunniteltuna erityisryhmien tarpeisiin Erityisliikuntakortti Sporttis-kerho Esteettömät luonto/retkeilypolut Liikunta- ja harrastusmahdollisuuksien kuvaaminen (Lipas, hyvinvointitarjotin, Lähellä.fi, PTV)	Kurssien lukumäärä Korttien määrä Sporttis-kerhon toteutuminen, osallistujamäärät Luonto/retkeilypolkujen kunnossapito Kuvattujen toimintojen lukumäärä	Kuva-palvelut Seutuopisto Liikuntatoimi, seutuopisto Liikuntatoimi, ostopalvelu, seurat Kaupunki, seutuopisto, Hyvinvointialue, seurat, seurakunta

ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVAT

Tavoite	Toimenpide	Arviointi	Vastuutaho
Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen	Yhteistyössä järjestöjen kanssa toteutettuja tapahtumia Ennaltaehkäisevä työ (päihde- ja riippuvuustyö)	Järjestettyjen tapahtumien lukumäärä EPT-työryhmän tapaamiset (erityisryhmät edustettuna)	Kuva-palvelut, seutuopisto, seurakunta, järjestöt, liikuntatoimi, vammaisneuvosto, vanhusneuvosto, hyvinvointialue
Osallisuuden vahvistaminen	Otetaan erityisryhmät palveluiden suunnitteluun mukaan Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat Vahvistetaan yhteistyötä vammaisneuvoston kanssa Kehitetään matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia	Osallistujamäärät Suunnitelmien toteuttaminen Kokemus osallisuudesta Vammaisten henkilöiden edustus työryhmissä	Vammaisneuvosto Opetustoimi Kuva-palvelut Nuorisotoimi, kaupunki
Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus	Palvelut ovat fyysisesti, digitaalisesti ja viestinnällisesti saavutettavia Parannetaan tilojen esteettömyyttä Kehitetään selkokielistä ja saavutettavaa viestintää Kirjastoautopysäkit (vankila, laitokset, hoitokodit) Kirjat kotiin- palvelu Selkolukupiiri Erityispedagogiikka seutuopiston tarjonnassa	Esteettömien tilojen määrä/kartoitukset Saavutettavien verkkosisältöjen testaaminen Asiakaspalaute saavutettavuudesta Kirjastoauton liikkuminen Kirjat kotiin-palvelun käyttöaste Osallistujamäärä	Kaupunki, tekninen toimi, seurakunta, seutuopisto, vammaisneuvosto Kaupunki Kaupunki Kirjastotoimi Kirjastotoimi Kirjastotoimi Seutuopisto

Järjestöyhteistyö hyvinvoinnin edistämisessä

Järjestöt ovat keskeinen kumppani kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Yhteistyöllä vahvistetaan asukkaiden osallisuutta, yhteisöllisyyttä sekä matalan kynnyksen palveluita kaikille (eri) kohderyhmille.

Yhteistyö järjestöjen kanssa on suunnitelmallista, pitkäjänteistä ja poikkihallinnollista. Järjestöt täydentävät kunnan palveluja tarjoamalla muun muassa vertaistukea, harrastusmahdollisuuksia, kohtaamispaikkoja sekä ennaltaehkäisevää toimintaa. Toiminnassa hyödynnetään erityisesti järjestöjen asiantuntemusta mielenhyvinvoinnin, yksinäisyyden ehkäisyn sekä perheiden tukemisen alueilla.

Käytännön yhteistyömuotoja ovat esimerkiksi:

- avoimet kohtaamispaikat (esim. perhekahvilat, koko kansan olohuone)
- tapahtumat ja kampanjat (esim. mielenhyvinvointiin liittyvät tapahtumat)
- ryhmätoiminta ja vertaistuki
- harrastus- ja vapaa-ajantoiminta
- kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen
- yhteiset hankkeet ja kehittämistyö
- järjestöfooromit

Yhteistyötä tehdään aktiivisesti esimerkiksi eri sote-järjestöjen kanssa, MLL:n, urheiluseurojen, kulttuuritoimijoiden sekä muiden paikallisten yhdistysten kanssa. Lisäksi järjestöjä osallistetaan palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen sekä osaksi monialaisia verkostoja.

Yhteistyön tavoitteena on:

- vahvistaa asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta
- lisätä matalan kynnyksen tuen saatavuutta
- ehkäistä eriarvoisuutta ja syrjäytymistä
- täydentää julkisia palveluja kustannustehokkaasti

→ Yhteistyön toteutumista seurataan muun muassa toimintamäärien, osallistujien lukumäärien, tapahtumien toteutumisen sekä verkostoyhteistyön kautta.

Hyvinvointisuunnitelmaa ohjaavat suunnitelmat- ja ohjelmat

Pieksämäen kaupungin strategia:
[Pieksämäen-kaupungin-strategia-16032026.pdf](#)

Pieksämäen kaupungin
varhaiskasvatussuunnitelma:
[Varhaiskasvatussuunnitelma - Pieksämäen kaupunki](#)

Pieksämäen kaupungin esiopetussuunnitelma:
[Pieksämäen kaupungin esiopetussuunnitelma](#)

Pieksämäen kaupungin kotouttamisohjelma:
[Pieksämäen kotouttamisohjelma](#)

Pieksämäen kaupungin perusopetuksen
opetussuunnitelma:
[Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma – ePerusteet](#)

Pieksämäen kulttuurikasvatussuunnitelma:
[kulttuurikasvatussuunnitelma.pdf](#)

Etelä-Savon hyvinvointialueen alueellinen
hyvinvointisuunnitelma 2026–202:
<https://eloisa.ims.fi/spring/public/8ca1a280-a464-44a1-9dae-2a0e7387f4a2/fi>

Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
2026-2029:
<https://eloisa.ims.fi/spring/public/b3cb6028-f62a-4d31-8e30-dfa35c02f118/fi>

STM Väkivallaton lapsuus:
[Väkivallaton lapsuus : Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä vuosille 2026–2033 - sosiaali- ja terveysministeriön verkkopalvelu](#)

Valtakunnallinen nuorisotyön ja –politiikan ohjelma
Etelä-Savo Saimaan maakuntastrategia:
https://www.esavo.fi/resources/public/Kehittaminen/Maakuntastrategia/ES_maakuntastrategia_2030_25112020.pdf

[Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030 : Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi](#)

PIEKSÄMÄKI

Elämäsi asemapaikka